

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Марий Эл
Отдел образования Администрации Моркинского муниципального района
МОУ "Кожлаерская основная общеобразовательная школа
им. П. С. Тойдемара"

РАССМОТРЕНО

на заседании ШМО

Ласточкина Н.Г.
Протокол №1 от «31»
августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Алексеева Н.Г.
Приказ №35 от «31»
августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (марийский) язык»

для обучающихся 7 класса

Верхний Кожлаер, 2023 год

Умылтарен возымаш

Марий йылме дене 7 класслан ямдылыме «Паша программе» йылме дене пуышаш образований стандарт негызеш ышталтын. Программын тун шонымашыже-йочалан пуышаш шинчымаш кукшытым палемдаш, туныктышын пашажым мыняр-гынат куштылемдаш.

Паша программе тыгай ужаш-влак гыч шога:

1. «Марий йылме» предметым тунемме тун содержанияй.
2. Тунемме ий мучаште йоча мом палышаш да мом ыштен моштышаш.
3. Туныктымашын цельже.
4. Тунемме предметын школ планыште верже.
5. Йылме лывыргыме пашан ойыртемеже.
6. Тунемме материалым шагат шот дене шеледымаш.
7. Туныктымо годым энертываш тун книга.
8. Урок шот дене тематический планированияй.
9. Туныктымо годым кучылтшаш материал.
10. Шинчымашым тест почеш тергымаш.
11. Шинчымашым тергаш кучылтшаш диктант-влак.

Марий йылмын мут поянлыкше да сылнымутан литератур

1. Сылнымутан литературын негызше. Мутмастар-влакын йылме поянлыкым моштен кучылтмышт. марий калыкын мутланыме этикетше. Литератур да диалект йылмыла кокласе ойыртеме. Диалект мут-шамычым синоним семын кучылтмаш.
2. Сылнымут мастар-влакын йылме поянлыкым моштен кучылтмыштым эскерымаш. Мутланыме годым синоним-влак дене моштен пайдаланымаш.

5-6 класслаште тунеммым ушештарымаш

1. Мутын лексический да грамматический значенийже.
Лум мутын, пале мутын, чот мутын, олмештыш мутын, кундемойын(наречийын) морфологический ойыртемышт, нунын ойлончышто синтаксический рольышт.
2. Мутын лексический да грамматический значенийыштым палымаш. тунемме ойлымаш ужаш-влакым морфологически лончылымаш.

Глагол

1. Глагол нерген умылымаш. Тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртеме да ойлончышто синтаксический рольжо.
Глаголын неопределенный формыжо(лудаш, лудман)
Глаголын числа, лица дене вашталтмыже.
Глаголын спряженийже.

Глаголын наклоненийже.Изъявительный тайык. Глаголын жапше: кызытсе-шушаш, икымше да кокымшо эртыше жап. Составной эртыше жап(лудам ыле, лудам улмаш; лудынам ыле, лудынам улмаш.)

Куштво тайык.

Шонымо тайык.Тудын кызытсе-шушаш да эртыше жапше.

Глаголын шорымо формыжо.

Безличный глагол.

Полшышо глагол-влак.

Глаголын аклыме формыжо-влак:ныжылгын каласыме да игылтме формо.

Глаголын ышталтмыже.Глаголым ыштыше суффикс-влак.Йыгырмут-влак

Глаголым состав дене морфологически лончылымаш.

2. Глаголын числа, лица, спряжений, жап формалям шотыш налын моштен кучылтмаш.

Глаголым возен моштымаш.Тайык-влакын шорымо формаштым возен да кучылт моштымаш. Синоним ден антоним глагол-влакым кучылт моштымаш.

Причастий

1. Причастий нерген умылымаш.Причастий –глаголын посна формыжо: тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртомже да ойлончышто синтаксический рольжо.

Действительный, страдательный, шушаш жап да шорымо форман причастий-влак.

Причастийын ышталтмыже.

Причастийын савыртыш нерген умылымаш. Причастный савыртышым ойлончышто запятой дене ойырымаш. Причастный савыртышын ойлончышто турло член лиймыже.

Лум мут деч посна кучылталтше причастийын вочмык, лица да числа дене вашталтмыже.

Причастийын состав дене да морфологически лончылымаш.

2. Турло причастийым возен да кучылт моштымаш. Причастный савыртышын ойлончым чонен да член дене лончылен моштымаш.

Лум мут деч посна кучылталтше причастийын падеж, лица да числа дене вашталтмыжым пален моштымаш.

Деепричастий

- 1.деепричастий нерген умылымаш. Деепричастий – глаголын посна формыжо. Тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртомже да ойлончышто синтаксический рольжо.

Кузе лиймым, жапым ончыктышо деепричастий-влак. Кузе лиймым ончыктышо деепричастийын кучык формыжо. Жапым ончыктышо деепричастийын притяжательный суффиксым налын кертмыже. Деепричастий пелен шогышо полшышо глагол.

Деепричастийын ышталтмыже.

Деепричастный савыртыш нерген умылымаш. Деепричастный савыртышым ойлончышто запятой дене ойырен моштымаш.

Деепричастийым состав дене да морфологически лончылымаш.

2. турло деепричастийым возен да кучылт моштымаш. Деепричастный савыртышан ойлончым чонымаш да тушто чарналтыш палым чын шындымаш.

Онартыш мут

1. Онартыш мут нерген умылымаш. Онартыш мутын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртемже, ойлончышто синтаксический рольжо.

Значений шот дене тудын турло лиймыже: ужмым, колмым, шижмым ончыктышо онартыш мут-влак.

Онартыш мутым морфологически лончылымаш.

2. Ужмым, колмым да шижмым ончыктышо онартыш мут-влакым кучылт, возен да лончылен моштымаш. Онартыш мутан ойлончым сылнын лудмаш.

Служебный ойлымаш ужаш-влак

Почеш мут

1. Почеш мут нерген умылымаш. Наречий гыч вончышо почеш мут-влак. Южо почеш мутын лица суффиксше. Простой да составной почеш мут-шамыч.

Почеш мутым морфологически лончылымаш.

2. Почеш мутым да тудын ончылсо мутым возен моштымаш.

Ушем мут

1. Ушем мут нерген умылымаш. Мужырлышо ден ушышо ушем мут-влак.

Ушем мутан ойлончышто запятойым шындымаш.

Ушем мутым морфологически лончылымаш.

2. Синоним ушем мут-влакым возен да кучылт моштымаш.

Частице

1. Частице нерген умылымаш. Тудын посна тушкалан шелалтмыже.

Частицым морфологически лончылымаш.

2. Ойлончышто частицым кучылт моштымаш.

Йук да онартыш мут (междометий)

1. Йук мут да онартыш мут нерген умылымаш. Ойлончышто нунын рольышт. Междометийым возен моштымаш, ойлымо годым ойсем дене ойырымаш.

Междометийым морфологически лончылымаш.

Ойлымаште междометийым кучылт моштымаш.

Ий мучко тунеммым ушештарымаш

Тунемме ий мучаште йоча мом палышаш да ыштен моштышаш:

- 7 классыште тунемме чыла ойлымаш ужашым, нунын морфологический ойыртемыштым да синтаксический рольыштым палаш;
 - тунемме ойлымаш ужаш-влакым морфологически, состав да ышталтме дене лончылен моштымаш;
 - причастий да деепричастий кокласе ойыртемым палышаш, нуным ойлончышто кучылт моштышаш;
 - причастий да деепричастий савыртышан ойлончо-влакым чонышаш да тушто чарналтыш палым шынден моштышаш;
 - служебный ойлымаш ужаш-влакым ойырен моштышаш;
- Тунемме ойлымаш ужаш-влакым текстыште кучылт моштышаш;
- шонкалышан сочиненийым серен моштышаш.

Туныктымашын цельже

7 классыште марий йылмым школышто туныктымашын тун цельже семын 5-6 класслан ончыктымаш шонымаш-влакым кодыт.

Тиде:

- йочан культуроведческий компетенцийжым вияндаш, вес семын каласаш гын, шочмо йылмым йораташ туныкташ, тудын поян да сорал улмыжым шижаш полшаш; йылмым путынь культуры ник ужашыж семын шижаш туныкташ, тудым калыкын морально-этический нормыжо-влакым йоча яоныш сайын шындарен кертше вий семын ончыкташ;
- шкет айдеме кугу кукшытыш шуын огеш керт, тудо ен дене мутланен, весе-влак дене келшен илышаш. Тидланже ойым чонен моштымаш кулеш, кучылтмо шомак-шамычымат эскерыман. Тыгеже, йылме закон-влакым сайын палыман, фразеологический савыртышлам шотлан конден каласыман, турло мутерлашкат ончыалман. Тыгай паша дене йочан йылме да лингвистический компетенцийже виянеш. Тидыжым уроклаште веле ышташ лиеш;
- йолташ-влак ончылно шонымашым радамлен ойлаш, енлан чын улмым ушандарен каласаш туныкташ, кулеш годым ойым вес йогыныш кусараш але вес енын мутышкыжо пураш коммуникативный компетенцийым вияндымаш полша.

Туныктымаш предметын школ планыште верже

Марий йылмым тунемаш идалык мучко 68 шагатым ойырыман. Тидыже арнялан 2 шагат дене логалеш.

Тунемшаш материалым шагат шот дене шеледымаш

Марий йылменерген мутланымаш- 1 шагат
5-6 классыште тунеммым иктешлымаш – 1 шагат
Глагол- 13 шагат
Причастий – 7 шагат
Деепричастий – 7 шагат
Онартыш мут- 1 шагат
Почеш мут – 1 шагат
Ушем мут – 1 шагат
Частице – 1 шагат
Йук мут – 1 шагат
Идалык мучко тунеммым ушештарымаш – 2 шагат
Диктант – 6 шагат
Изложений – 4 шагат
Сочинений – 4 шагат
Резерв урок – 1 шагат

Тергыме да йылме лывыртыме паша-влакын ойыртемаш

Программе почеш тергыме паша семын диктантат, изложений ден сочиненият кучылталтшаш улыт. Диктантлан ойырымаш шагатым тыге келшен толеш: тунемме материал умылымым да чын возен моштым намыкым тергаш 4 шагатым ойырышаш, а 2 шагатым тест материал почеш шинчымашым тергаш кучылташ.

Изложений ден сочиненийлан 7 классыште 2 шагат дене ойырыман. Тыгеже, тунемше идалык мучко кок изложенийым да кок сочиненийым возышаш.

Тергыме да йылме лывыртыме пашалан Программе почеш 14 шагат ойыралтшаш. Туныктышо иктаж амаллан кора вашталтышым ыштен гын, шке шонымашыжым умылтарен кертшаш.

Туныктым годым энертшышаш тун книга.

В.В.Кузнецов, Н.В.Кузнецова.марий йылме: 7-ше класслан учебник.- Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш, 2009.

Урок шот дене тематический планирований

№ п/п	Урокын темыже	Урокын типше	Пуышаш шинчымаш	Йоча мом ыштышаш	Тергымаш, шке семын ыштыме паша	Монгысо паша
1	2	3	4	5	6	7
Марий йылме родо-тукым финн-угор йылме ешыште						
1	Марий йылмын мут поянлыкше да сылнымутан литератур	У шинчымашым налме урок	Сылнымутан литературын негызше. Мутмастар-влакын йылме поянлыкым моштен кучылтмышт. Литератур да кундемой йылмыла кокласе ойыртемын. Кундемой мут-влакым синоним семын кучылтмаш. Марий калыкын мутланыме этикетше. Мутланыме этикетым илышыште кучылт моштымаш.	Пальшаш: сылнымутан литературлан негызым пыштыше-влак; сылнымутан литературын ойыртемын-влак. Моштышаш: литератур да кундемой кокласе ойыртемын ончыктышаш; кундемой мут-влакым синоним семын кучылташ тунемаш; йылме этикетын ойыртемын илышыште кучылташ.	Учебникысе форзацыште пуымо шанчыен-влак нерген материалым чумырымаш.	Сурет почеш»Ялысе школышто пайрем» луман текстым чоныман.
Ончыч тунеммым ушештарымаш						
2-6	Мутын лексический да грамматический значенийже	Ушештарымаш урок	Мутын лексический да грамматический значенийже. Лум мутын, пале мутын, чот мутын, олмештыш мутын, наречийын морфологический ойыртемышт, нунын ойлончышто синтаксический рольышт.	Пальшаш: ончыч тунемме материал почеш мутын лексический да грамматический значенийжым ойырышаш. Лум мутын, пале мутын, чот мутын, олмештыш мутын, наречийын морфологический ойыртемышт, нунын ойлончышто синтаксический рольыштым ончыктышаш. Моштышаш: мутын лексический да грамматический значенийжым ойырышаш. Лум мутын, пале мутын, чот мутын, олмештыш мутын, наречийын морфологический ойыртемышт, нунын ойлончышто синтаксический	Практический паша. Ушештарымаште кучылташ келшыше паша-влак: 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15. Мутер диктант	17 –ше паша

				рольыштым ончыктышаш.		
7-8	Изложений	Йылме лывыртые паша.Текстым турысnek возымо изложений	Текстын темыже да тун шонымашыже, микротеме-влак, планым чонымаш.Проблемный йодыш шамыч.	Моштышаш: текстын темыже да тун шонымашыжым умылышаш, планым чонышаш, авторын возымо ойыртежым арален коден, текстым возышаш.Текстыште нолталме проблеме почеш шонкалышаш.	В.В.Кузнецов ден Н.В.Кузнецован «Изложений сборник» гыч текстым ойырен налман (69-97 стр)	
Глагол						
9-10	Глагол нерген умылымаш.Глаголын раш палыдыме формыжо.	Ушештарымаш урок	Глагол нерген ончыч тунеммым ушештарымсаш: тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртежже, ойлончышто синтаксический рольжо. Глаголын неопределенный формыжо; тудым кучылт моштымаш.	Пальшаш:глаголым моло ойлымаш ужаш деч ойыртежже-влак; ойлончышто утларакше сказуемый лиймыже. Моштышаш: глаголын морфологический ойыртежже-влакым ончыктышаш; ойлончо член семын палемдышаш.	Практический паша. 18, 19, 21-ше паша-влак, неопр.формо гл.нерген ушештараш- 28,29-ше паша-влак. Мутер диктант	37-ше паша
10	Глаголын числа да лица дене вашталтмыже. Глаголын спряженийже.	У шинчымашым налме урок	Глаголын лица да числа дене вашталтмыж нерген ончыч тунеммым ушештарымаш.Спряжений нерген шинчымашым пуаш.Турло спряжений форман глаголым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш:глагол-влак числа да лица дене вашталт кертт; кажне лица да числан йыртемышт-влак. Моштышаш: глагол-влакым лица да числа дене вашталтышаш, глаголын кызытсе-шушаш жапыштн вашталтмыжлан кора кок спряженийым ойыраш тунемшаш.	Практический паша. 48-55-ше паша-влак	56 ден 57-ше паша-влак
11	Глаголын тайыкше. Изъявительный тайык.	У шинчымашым налме урок	Глаголын тайыкше нерген шинчымашым пуаш: изъявительный , куштымо, шонымо тайыкыште шогышо глаголын жап формыжо.Кызытсе-шушаш жап формо;тудым ойышто кучылт моштышаш.	Пальшаш: глаголын турло жап форман лиймыже; кызытсе-шушаш жап формышто глаголын чылы лица да числа дене вашталт кертмыже. Моштышаш:глаголым чыла жап формыш шындышаш; кызытсе-шушаш жап формысо глаголым лица да числа дене	Практический паша. 58, 62-шо паша. Изъявит.наклоненийым умылтараш 60, 61-ше паша-влак. 68-71.мутер диктант	66, 67, 77 паша-влак

				вашталтышаш.		
12	Глаголын эртыше жапше	У шинчымашым налме урок	Эртыше жапын тыглай да йыжынан лиймыже. Тыглай эртыше жапын 1 да 2 эртыше жапше.1 ден 2 эртыше жап формо-влакым ышталтмышт.	Пальшаш: глаголын турло формыжо уло; тыглай жап ик мут дене каласалтеш, йыжынан жап формо кок мут дене ышталтеш. Моштышаш: глаголым турло формыш шынден моштышаш;1 ден 2 эртыше жап формылам лица да числа дене вашталтен кертшаш, шорымо форманым ыштен моштышаш.	Практический паша. 88-93-шо паша, 98-ше паша.Мутер диктант	116-117 ше паша-влак
13	Йыжынан эртыше жап	У шинчымашым налме урок	Йыжынан эртыше жапын кызытсе-шушаш жап глагол пелен <i>ыле</i> але <i>улмаш</i> частице-влак полшымо дене ышталтмыже; кучылталтме дене ышталтмыже; тыгай глагол-влакын ойышто кучылтмаш	Пальшаш: йыжынан эртыше жап формын кунам кучылталтмыже. Моштышаш: йыжынан эртыше жап формым кызытсе-шушаш да 2-шо эртыше жап глагола гыч <i>ыле</i> але <i>улмаш</i> частице-влак полшымо дене ыштен кертшаш.	Практический паша. 108-114-ше паша-влак.	116-117-ше паша-влак
14	Диктант	Штнчымашым тергыме урок	Глаголын жап формыж нерген налме шинчымашым иктешлен тергымаш.	Моштышаш: лудмо почеш возышаш да грамматический пашам шуктышаш.	Грамматический пашан диктантым возымаш	
15	Куштымо тайык	У шинчымашым налме урок	Шкет чот да шуко чот 2-шо ден 3-шо лица формылашт дене каласалтмыже, шорымо форман лийын кертмышт.	Пальшаш: глаголын кум турло тайык улмыжо, мом ончыктыммыжо. Моштышаш: Тыглай да шорымо форман глагол-влакым лица да числа дене вашталтышаш; куштмо тайыкым ыштен моштышаш;	Практический паша. 118-121-ше паша-влак	126-127-ше паша-влак
16	Шонымо тайык	У шинчымашым налме урок	Шонымо тайыкын ышталтмыже, тыгай форман глаголын лица, числа дене вашталтмыже; шорымо формыжо, тудын числа, лица дене вашталтмыже.	Пальшаш: туналтыш класслаште глаголым шарнышаш; чыла форман глаголын лица, числа дене вашталтме ойыртемыже; мутгун деч варасе суффиксын –ы-букван лийын кертмыже.	Практический паша. 128-133 стр.	136, 137-ше паша-влак.

				Моштышаш: шонымо тайык глаголым шкет чот да шуко чотын чыла лицаштат вашталтен кертшаш; глагол-влакын чыла тайыкшымат ончыктышаш.		
17	Глаголын шорымо формыжо	У шинчымашым налме урок	Изъявительный, куштымо да шонымо тайык форман глагол-влакын шорымо формыштын ышталтмышт; тыгай форман глагол-влакым чын возен моштымаш; шорымо форман глагол-влакым ойышто кучылтмаш	Пальшаш: изъявительный, куштымо да шонымо тайык форман глагол-влакын шорымо форман лийын кертмышт.; муттун деч варасе суффиксын турло вариантан лийын кертмыже. Моштышаш: турло тайык форман глаголым лица, числа дене вашталтышаш; шорымо форман глаголым лица, числа дене вашталтышаш.	Практический паша. 138-143-шо паша-влак. Мутер диктант.	246-147-ше паша-влак
18	Безличный ден полшышо глагол-влак	У шинчымашым налме урок	Безличный глаголын предмет деч посна, шке семынже ышталтше деьствийын ончыктымыжо, тудын вашталтдымыже, шкет чотын 3-шо лица формышто шогымыжо. Полшышо глагол-влакын лум мут, пале мут, глагол пелен шогымыжо да шкенжын тун значенийже деч коранмыже; тудын лица, числа, жап да тайык дене вашталтмыже. Безличный ден полшышо глагол-влакым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш: безличный глагол дене каласалтше сказуемый пелен подлежащийын каласалт кертдымыже; полшышо глаголын шке значенийжым йомдарымыже. Моштышаш: безличный глаголан ойлончым чын чонышаш. Тыглай глаголан сказуемый деч полшышо глаголым ойырен кертшаш; полшышо глаголым лица, числа, жап да тайык дене вашталтен кертшаш.	Практический паша. 148-151-ше паша-влак., 158-161-ше паша-влак.	156 але 166-шо паша
19-20	Сочинений	Йылме лывыргыме паша. Сылнымутан сочиненийым	Текстын темыже да тун шонымашыже, микротеме-влак, планым чонымаш. Проблемный йодыш-влак.	Моштышаш: возышаш текстын темыже ден тун шонымашыжым сайын умылышаш, планым чонышаш; нолталме проблеме почеш	Туныктышын ойырен налме теме почеш сочиненийым возышаш.	

		возымаш.		шонкалымаш.турло мутер дене пайдаланышаш.Сылнымутан сочиненийым возышаш.		
21	Глаголын аклыме формыжо-влак	У шинчымашым налме урок	Глаголын аклыме формыжо-влак:ныжылге формо да игылтме формо. Ныжылге формым ыштыше суффикс-влак: -ал, -алт, -ылд, -дал, -ылдал да почешышт –ал суффиксын ешералт кертмыже. Игылтме формым ыштыше суффикс-влак: -ышт, -алышт. Глаголын аклыме формыжо-влакым ыштымаш.	Палышаш: ойлышо енын кумылжым онсыкташ турло аклыме форман глагол-влакын кучылталтмыш. Моштышаш:глаголын аклыме формыжым суффикс полшымо дене ыштен моштышаш; вес ен дене мутланыме годым игылтме формым эскерен кучылтшаш.	Практический паша. 39-43 –шо паша-влак.	46, 47-ше паша-влак
22	Глаголын ышталтмыже	У шинчымашым налме урок	Тун глагол да вес мут гыч лийше глагол нерген шинчымашым пуышаш. Суффикс полшымо дене, мут ушалтме дене да мут мужыралтме дене лийше глагол-влак. Глаголым ыштыше суффикс-шамыч. Суффикс полшымо дене лийше глагол-влакым ойышто кучылтмаш.	Палышаш: тун да вес мут гыч лийше глагол-влакын ойыртемаш; турло ойлымаш ужаш гыч суффикс полшымо дене глаголым ыштымаш. Моштышаш: суффикс полшымо дене лийше глагол-влакым чын возышаш; темлыме суффикс-влак полшымо дене вес мут-влакым ыштышаш.	Практический паша. 168-172 шо паша-влак. Мутер диктант	176-177-ше паша-влак
23	Йыгырмут-влак(сложный глагол-влак)	У шинчымашым налме урок	Мут ушалтме да мут мужыралтме дене лийше глагол-влак. Муттун ушалтме да кок глаголым мужырын каласыме дене лийше шомак-влакым чын ыштен моштымаш. Йыгырмут-влакым ойышто кучылт моштымаш.	Палышаш:йыгырмут-влакын ышталтме йонышт. Моштышаш: кок муттун ушалтме йон дене ышталтше шомак-влакым пырля возышаш, кок глаголым мужырын каласыме дене ышталтше сложный мут-шамычым кореш гоч серышаш.	Практический паша. 178-181 –ше паша-влак.	183 ден 185-ше паша.
24	Глаголым морфологически лончылымаш.	Иктешлымаш урок	Глагол нерген тунемме шинчымашым иктешлымаш. Глагол-влакым состав дене лончылымаш. Глаголым морфологически	Палышаш:глаголын морфологический ойыртеме да ойлончышто синтаксический рольжо. Моштышаш: глаголын лица,	Практический паша. «Глаголым лончылымао радам» ужашым лончылымаш. 1820шо пашам кучылтман	186-187-ше паша. «Кайыкым пукшена» текстым

			лончылымаш.	числа, спряжений, тайык формыжым ончыктышаш; глаголымшорымо форманым ыштышаш; безличный ден полшышо глагол-влакым ойыркалаш; аклыме форман глаголым ыштышаш; суффикс полшымо дене, муттун ушалтме да кок глаголым мужырын каласыме дене вес глаголым ыштен кертшаш.		чонаш
25	«Глагол» темым ушештарен иктешлымаш	Практикум урок	«Глагол» темым умылым тергымаш	Моштышаш: тунемме теме почеш чыла йодышлан вашмутым пуышаш.	Тест почеш шинчымашым ергымаш.	Посна йочалан индивидуальн ый паша
Причастий						
26	Причастий нерген умылымаш	У шинчымашым налме урок	Причастий-глаголын посна формыжо; тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртемже да ойлончышто рольжо.	Палышаш: глагол ден пале мутын морфологический ойыртемашт. Моштышаш: причастийыште глаголын да пале мутын ойыртемаштым ончыктышаш; -дыме, -дымо, суффиксан пале мут ден причастийым ойыркалышаш.	Практический паша. 188-193-шо паша. Мутер диктант	196, 197-ше паша.
27	Причастийын турло лиймыже. Действительный да страдательный причастий-влак	У шинчымашым налме урок	Значений шот дене причастийын турло лиймыже: действительный, страдательный, шушаш жап, шорымо форман. Действительный да страдательный причастий-влакын ойыртемашт; нуным ойыркалмаш.	Палышаш: причастийын морфологический ойыртемже, пале мут ден глаголын палыштым налмыже. Моштышаш: причастийым лончылымо годым пале мутын да глаголын ойыртемаштым ончыктышаш; шке ыштыме дейтсвий гыч лийше палым да вес предметын ыштыме дейтсвийже гыч лийше палым ойырышаш.	208-210-шо, 218-222-шо паша-влак	216 але 226-шо паша.
28	Шушаш жап да шорымо форман причастий-влак	У шинчымашым налме урок	Шушаш жап да шорымо форман причастий-влакын ойыртемашт; нуным	Палышаш: причастийын морфологический ойыртемже, значений шот дене причастий-	238-242-шо паша-влак	236, 237-ше паша-влак

			ойыркалымаш. Шушаш жап да шорымо форман причастий-влакым мутланыме годым кучылтмаш	влакын турло лиймышт. Моштышаш: значений шот дене причастий-влакым ойыркален кертшаш; шушаш жап причастийын лийшаш але ышташ кулмо действий дене кылдалтше палым ончыктымыжым шижшаш; шорымо причастийын ышталтдфме действий гыч лийше палым ончыктымыжым умылышаш.		
29	Причастийын ышталтмыже	У шинчымашым налме урок	Действительный, страдательный, шорымо, шушаш жап причастийын ышталтмыже.	Пальшаш: причастийын значений шот дене турло лиймыже; ойлончышто синтаксический рольжо. Моштышаш: причастийым моло ойлымаш ужаш-влак коклаште ойырышаш; причастийын значений шотдене турло лиймыжым ончыктышаш; причастийым ойлончо член семын палемдышаш.	Практический паша. 198-202-шо паша-влак	206, 207 –ше паша.
30	Причастный савыртыш	У шинчымашым налме урок	Причастный савыртыш нерген умылышаш. Причастный савыртышым ойлончышто запятой дене ойырымаш. Причастный савыртышын ойлончышто турло член лиймыже.	Пальшаш: причастийын морфологический ойыртежже-влак; причастий да тудым умылтарыше мут-влакын савыртышым ыштымышт. Моштышаш: причастный савыртышым ойлончышто муын кертшаш, тудым ойлончо член семын ончыктышаш, запятой дене ойырышаш, йодышым чын шындышаш.	248-252 –шо паша.	256, 257-ше паша-влак.
31	Лум мут деч посна кучылталтше причастийын вочмык,лица да числа	У шинчымашым налме урок	Лум мут деч посна кучылталтше причастийын действийын лумжо лиймыже да мо? Йодышлан вашмутым	Пальшаш: причастийын морфологический ойыртежже-влак; причастный савыртыш-влакым кучылтмаш, тудым	258-260-шо паша	266-шо паша

	дене вашталтмыже.		пуымыжо, вес тушка причастийын лум мутан сочетанийым алмаштымыже да ко? Йодышлан вашмутым пуымыжо. Лум мут деч посна кучылталтше причастийын вочмык, лица числа да лица дене вашталтмыже.	ойырымаш. Моштышаш: лум мут сеын кучылталтше причастийым муын керташа; лум мут сеиын кучылталтше причастийым вочмык, лица, числа дане вашталтышаш.		
32	Причастийым лончылымаш	Практикум урок	Причастийым сотав дене морфологически лончылымаш.	Палышаш: причастийым состав дене лончылымаш, причастийым морфологически лончылымаш Моштышаш: причастий нерген нерген тунемме чыла теме дене йодышлан чын вашмутым пуышаш; мутым состав дене лончылышаш; причастийым морфологически лончылышаш.	Практический паша. 261-263-шо паша-влак	265-ше паша
33-34	Изложений	Йылме лывыртые паша. Текстым кучыкемден возымо изложений	Текстын темыже, тун шонымашыже, микротеме-влак. Текстым йылме могырым лончылымаш.	Моштышаш: текстын темыже ден тун шонымашыжым рашемдышаш; микротеме-влакым ончыктышаш; планым чонышаш, мут-влакын лексический значенийыштым умылышаш; проблемный йодыш-влак почеш шонкалышаш.	В.В.Кузнецов ден Н.В.Кузнецован «Изложений сборник» гыч.	Причастий нерген тунемме теоретический материалым ушештарен лекташ
35	Диктант	Шинчымашым тергыме урок	«Причастий» теме дене налме шинчымашым тергымаш	Моштышаш: лудмо почеш текстым возышаш да грамматический пашам шуктышаш.	Грамматический пашан диктант	
Деепричастий						
36	Деепричастий нерген умылымаш	У шинчымашым налме урок	Деепричастий-глаголын посна формыжо. Тудын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртемже да синтаксический рольжо. Деепричастий-влакым ойышто кучылтмаш.	Палышаш: глаголын да наречийын морфологический ойыртемашт да ойлончышто синтаксический рольышт. Моштышаш: моло ойлымаш ужаш-влак коклаште деепр.ойырышаш; тудын	Практический паша. 268-273-шо паша-влак. Мутер диктант.	277-ше паша

				морфологический палыже-влакым да синтаксический рольжым ончыктышаш; ойлымо-возымо годымын нуным моштен кучылтшаш.		
37	Кузе лиймым ончыктышо деепричастий	У шинчымашым налме урок	Деепричастийын значений шот дене турло лиймыже: кузе лиймым ончыктышо да жапым ончыктышо. Кузе лиймым ончыктышо деепричастийын лиймыже; тудын кучык лиймыже. –ын, -ен суффиксан деепричастийын действийын кузе умылтарымыже, -де, -ыде суффиксан деепричастийын лийдыме ешартыш действийым ончыктымыжо. Ойышто –ын суффиксын лектын кертмыже.	Палышаш: деепричастийын ышталтмыже, тудын глаголын да наречийын морфологический ойыртемештым нумалмыже; наречийын турло ойлымаш ужаш гыч ышталт кертмыже. Моштышаш: деепричастийым моло ойлымаш ужаш деч ойыркален кертшаш; -ын, -ен, -де, -ыде суффикс-влак полшымо дене лийше деепричастий-влакым ойлончышто мушаш, модышым чын шынден кертшаш. Кучык форман деепричастийым кучылт моштышаш.	Практический паша. 292, 294 –ше паша-влак. Мутер диктант.	295-ше паша.
38	Жапым ончыктышо деепричастий	У шинчымашым налме урок	Жапым ончыктышо деепричастийын ойыртемыш-влак: -меке суффиксан деепричастийын тун действий деч ончык ышталтмше ешартыш действийым ончыктымыжо; -мешке суффиксан тун действий деч вара ышталтмше ешартыш действийым ончыктымыжо; -шыла суффиксан деепричастийын тун действий дене ик жапыште лимйше действийым ончыктымыжо.	Палышаш: деепричастийын значений шот денек узе лиймым ончыктышо да жапым ончыктышо лийын кертмыже; тыгай деепричастий-влакым ыштыше суффикс-влак. Моштышаш: деепричастий-влакым значений шот дене ойырен кертшаш; жапым ончыктышо деепричастий-влакын могай действийым ончыктымыштым умылтарышаш; жап деепричастийым лица, числа дене вашталтышаш, тыгодын лийше ойыртемыш-влакым	288-291-ше паша-влак	297-ше паша

				умылтарышаш.		
39	Деепричастий пелен полшышо глагол	У шинчымашым налме урок	Тун дейвийым каласаш полшышо деепричастий пелен полшышо глагол-влакын кучылтатмышт, нунын шке лексический значенийштым луштарымышт але йоршеш йомадрымышт. Полшышо глагол-влакым тун глагол деч ойырымаш.	Пальшаш: деепричастийын морфологический ойыртемже-влак; значений шот дене деепричастийын турло лиймыже; кучык форман деепричастий; жап деепричастийын шкенлык суффиксым налын кертмыже. Моштышаш: значений шот дене турло деепричастийым кулеш формашто кучылтшаш; жап деепричастийым лица, числа дене вашталтен кертшаш.	298-301-ше паша-влак	306 але 307 паша
40	Деепричастийын ышталтмыже	Комбинированный урок	Деепричастийын турло ойлымаш ужаш гыч суффикс полшымо дене лиймыжн: -ын, -ен, -эн, -де, -ыде, -мек, -меке, -ымек(е), -мешк(е), -ымешк(е), -шыла, -ышыла. Турло суффиксан деепричастийым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш: деепричастийын значений шот дене турло лиймыже; ойлончышто синтаксический рольжо. Моштышаш: деепричастийым моло ойлымаш ужаш-влак коклаште ойырышаш; деепричастийын значений шот дене турло лиймыжым ончыктышаш»; деепричастийым ойлончо член семьи палемдышаш; ойлымо да возымо годым деепричастий-влакым кучылтшаш.	278-282-шо паша-влак	286 але 287-ше паша
41	Деепричастный савыртыш	У шинчымашым налме урок	Деепричастный савыртыш нерген умылымашым. Тудым ойлончышто муын моштымаш. Деепричастный савыртышым ойлончышто запятой дене ойырымаш. Сказуемый пелен шогышо деепричастный савыртышым ойырыдымаш. Деепричастный	Пальшаш: деепричастийын морфологический ойыртмже-влак; деепричастий да удым умылтарыше мут-влакын савыртышым ыштымышт. Моштышаш: деепричастный савыртышым ойлончышто муын кертшаш, тудым ойлончо член семьи ончыктышаш,	328-333-шо паша-влак	336-337-шо паша-влак

			савыртышан ойлончым чонен да ойышто кучылт моштымаш.	запятой дене ойырышаш але ойырыде кодышаш, йодышым чын шындышаш.		
42	Деепричастийым лончылымаш	Комбинированный урок	Деепричастийым состав дене да морфологически лончылымаш. Деепричастийым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш: деепричастийым состав дене лончылымаш; глаголым морфологически лончылымаш. Моштышаш: деепричастий нерген тунемме чыла теме дене йодышлан чын вашмутым пуышаш; мутым состав дене лончылышаш; деепричастийым морфологически лончылшаш.	339-342-шо паша-влак	346-347-ше паша-влак
43	Диктант	Шинчымашым тергыме урок	«Деепричастий» теме почеш шинчымашым тергымаш	Моштышаш: лудмо почеш текстым возышаш, грамматический пашам шуктышаш.	Грамматический пашан диктант	«Причастий» ден «Деепричастий» теме-влак почеш теоретический материалым ушештараш.
44	«Причастий» да «Деепричастий» теме-влакым ушештарен иктешлымаш	Практикум урок	«Причастий» ден деепричастий» теме-влакым умылымым тергымаш.	Моштышаш: тунемме теме-влак почеш чыла йодышлан вашмутым пуэн кертшаш.	Тест почеш шинчымашым тергымаш	Посна йочалан индивидуальный паша.
Служебный ойлымаш ужаш-влак						
Онартыш мут						
45-49	Онартыш мут	У шинчымашым налме урок.	Онартыш мут нерген умылымаш. Онартыш мутын иктешлыше значенийже, морфологический ойыртемеже, ойлончышто синтаксический рольже. Значений шот дене онартыш мутын турло лиймыже: ужмым, колмым, шижмым ончыктымаш. Онартыш мутым морфологически лончылымаш.	Пальшаш: онартыш мутын знаменательный ойлымаш улмыжо, ужмым, колмым, шижмым онарен ончыктыммыжо. Моштышаш: онартыш мутым ойлончышто муын моштышаш; ойлончо член семын лончылышаш; значенийжым ончыктышаш; морфологически лончылышаш.	Практический паша. Онартыш мутым лончылымо радамым шымлыман. 348-351-ше паша-влак келшен толыт. Морфологически лончылаш 373-шо пашам кучылташ лиеш. Мутер диктант але кучык излжений.	356-шо але 377-ше паша.

Почеш мут						
50-53	Почеш мут	У шинчымашым налме урок	Почеш мут нерген умылымаш. Наречий гыч вончышо почеш мут-влак. Южо почеш мутын лица суффикше. Тыглай да йыжынан почеш мут-влак. Почеш мутын морфологически лончылымаш.	Пальшаш: почеш мутын служебный ойлымаш ужаш улмыжо. Моштышаш: вес мут дене пярля почеш мутым ойлончо член семын палемдышаш; наречий ден почеш мутым ойыркален кертшаш; йыжынан почеш мутым пален кертшаш.	Практический паша.378-381-ше, 390-шо, 393-шо паша-влакым кучылташ лиеш.мутер диктант.	396 але 397-ше паша.
Ушем мут						
54-58	Ушем мут	У шинчымашым налме урок	Ушем мут нерген умылымаш. Мужырлышо да ушышо ушем мут-влак. Ушем мутан ойлончышто запятойым шындымаш. Ушем мутым морфолгически лончылымаш. Ушем мутым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш: ушем мутын служебный ойлымаш ужаш улмыжо; ушем мутын икгай член-влакым але кыдежан ойлончын ужашлажым ушымыжо; ушем мут ойлончын членже ок лий. Моштышаш: ушем мутан ойлончышто знакым чын шындышаш; ушем мутын могай улмыжым ойыркалышаш.	398-401-ше, 411-ше паша влак	416 але 417-ше паша.
Частице						
59-60	Частице	У шинчымашым налме урок	Частице нерген умылымаш. Частицын посна тушка-влаклан шелалтмыже. Частицым морфологически лончылымаш. Частицым ойышто кучылтмаш.	Пальшаш: частичын служебный ойлымаш ужаш улмыжо; мутын але ойлончын значенийжым да грамматический формым ыштымыже. Моштышаш: значений да кучылталтме ойыртом дене частице-влакым ойыркалышаш; шорымо частице-влакым числа да лица дене вашталтышаш; частице-влакым чын возышаш.	420-424-ше, 428-ше, 432-шо паша-влак. Мутер диктант	436 але 437-ше паша
Йук мут (междометий)						
61-	Йук мут	У шинчымашым	Йук мут нерген умылымаш.	Пальшаш: йук мутын	438-439-ше, 442-444-ше	446 але 447-ше

62		налме урок	Ойлончышто йук мутын верже. Йук мутым возен моштымаш, ойлымо годым ойсем дене ойрымаш. Йук мутым морфологически лончылымаш. Ойышто йук мут-влакым кучылтмаш.	служебный ойлымаш ужаш улмыжо, ойлышо енын шум-чон шижмашыжым ончыктымыжо; вашталтдыме ойлымаш ужаш улмыжо; йук мутын шкетын кучылталтмыж годым посна ойлончым ыштымыже. Моштышаш: йук мутым ойлончышто мушаш, чын возышаш; знаменательный ойлымаш ужаш деч ойырен кертшаш.	паша влак. Мутер диктант але кучык изложений	паша
56	Диктант	Шинчымашым тергымаш	«Служебный ойлымаш ужаш-влак» темым умылымым тергымаш.	Моштышаш: лудмо почеш текстым возышаш; тунемме теме-влак почеш грамматический пашам шуктышаш.	Грамматический пашан диктант	
64-65	Сочинений	Йылме лывыртыме паша. Сылнымутан сочиненийым возымаш	Шочмо кундем нерген иктешлыше темым изирак теме-влаклан шеледен, сылнымутан текстым чонымаш.	Моштышаш: планым шкегыч чонен, сылнымутан текстым чонышаш; синоним мутиер дене пайдаланышаш.	Сочиненийым возымаш	Идалык мучко тунемме теоретический материалым ушештараш.
66-68	Идалык мучко тунеммым иктешлымаш	Конференций урок	Йочан ойырен налме темыж почеш выступленийже	Моштышаш: ойырен налме теме почеш йолташ-влак ончылно ойлен моштышаш; теме почеш теоретический материал палымым ончыктышаш, пример дене пенгыдемден кертшаш.	Шымлыме теме почеш выступлений	Посна йочан индивидуальн ый паша.

Туныктымo годым кучылтшаш материал

1. Кузнецов В.В., Кузнецова Н.В. Марий йылме: 6-шо класслан учебник.- Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш, 2008.
2. Учаев З.В. Марий йылме дене дидактический материал. 6-7: Туныктышылан польш. – Йошкар-Ола: марий книга савыктыш, 1991.
3. Учаев З.В. Марий йылме: теорий: 5-9 класслан учебник. – Йошкар-Ола: марий книга савыктыш, 1993.
4. Учаев З.В. Йылме лывыртыме паша: 5-7 класслан тунемме книга. – Йошкар-Ола: марий книга савыктыш, 1995
5. Кузнецов В.В., Кузнецова Н.В. Изложений сборник: 5-9 класслаште туныктышо-влаклан. – Йошкар-Ола: Марий книга савыктыш, 2010.
6. Кузнецов В.В., Кузнецова Н.В. . Йылме лывыртыме паша: 5-6 класс. –Марий туныктыш институт, 2002.
7. Иванова З.К., Тимофеева В.Т. Марий йылме пунктуаций дене диктант сборник: 5-9 класслаште туныктышо-влаклан.- Йошкар-Ола: марий книга савыктыш, 1994.